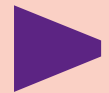
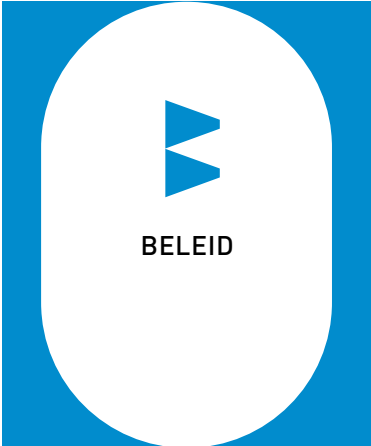

Monitor gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd 2026

INHOUD		
BELEID		INLEIDING 3
Wel of geen beleid 7		SAMENVATTING 4
Beleidsinstrumenten 8		ONDERZOEKSOPZET EN VERANTWOORDIG 31
Subsidies 10		LITERATUUR 33
Disciplines 13		COLOFON 34
MAATSCHAPPELIJKE ORIËNTATIE		
Doelen 14		
Doelgroepen 16		
Betrokken domeinen 17		
Betrokken externe partijen 18		
ORGANISATIE		KNELPUNTEN EN OVERIGE
Ambtenaren 19		Knelpunten 25
Afdeling 21		Ontvangen ondersteuning 28
Beleidsnota 22		Landelijke beleidsinstrumenten 29
Financiën 23		
Monitor en evaluatie 24		

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

In Nederland hebben alle drie de overheden (Rijk, provincie en gemeente) een rol in het beleid voor cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd. Gemeenten nemen bijna 60 procent van de overheidsuitgaven aan cultuur voor hun rekening (CBS, 2024). Een deel daarvan is bestemd voor cultuureducatie en amateurkunst. Daarmee spelen gemeenten een belangrijke rol. Dit rapport beschrijft het gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd.

Doel en vraagstelling van het onderzoek

LKCA bevraagt elke vier jaar met een online vragenlijst Nederlandse gemeenten over hun beleid voor cultuurbeoefening. Daarin staan drie hoofdthema's centraal: beleid, maatschappelijke oriëntatie en de gemeentelijke organisatie. Verder vragen we naar knelpunten, genoten ondersteuning en de relatie met landelijke beleidsinstrumenten. Het onderzoek geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Welke beleidsinstrumenten zetten gemeenten in voor cultuurbeoefening?
- Welke organisaties en personen bedienen gemeenten met deze beleidsinstrumenten?
- Welke doelen en doelgroepen hebben gemeenten met hun beleid voor cultuurbeoefening?
- Welke partijen binnen of buiten de eigen organisatie betrekken gemeenten bij het ontwikkelen van hun beleid voor cultuurbeoefening?
- Hoe is het beleid voor cultuurbeoefening binnen de gemeentelijke organisatie belegd, georganiseerd en gefinancierd?
- Welke knelpunten ervaren gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor cultuurbeoefening?
- Welke ondersteuning gebruiken gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor cultuurbeoefening?
- Gebruiken gemeenten in hun beleid voor cultuurbeoefening landelijke financierings- en beleidsinstrumenten?

De antwoorden op deze vragen bieden inzicht in de manier waarop gemeenten hun beleid voor cultuurbeoefening vormen en uitvoeren. Door dit onderzoek elke vier jaar te herhalen geeft het bovendien een beeld van ontwikkelingen in gemeentelijk beleid. De resultaten helpen beleidsmakers, ondersteuners en andere professionals om op hun beleid of dienstverlening te reflecteren en het te versterken.

Cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd

Het onderzoek gaat over beleid voor 'cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd'. Het begrip cultuurbeoefening is een overkoepelend begrip voor verschillende beleidsdomeinen: cultuureducatie, cultuurparticipatie, amateurkunst, erfgoedparticipatie, immaterieel erfgoed en talentontwikkeling. Daarmee volgen wij de definitie uit de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening en de Kennissynthese Cultuurbeoefening (Goossens et al., 2025).

Onder cultuurbeoefening op school vallen alle vormen van kunst en cultuureducatie in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Onder cultuurbeoefening in de vrije tijd vallen alle vormen van kunst en cultuureducatie en amateurkunst die niet onder schooltijd en niet beroepsmatig of in werktijd plaatsvinden.

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Beleid voor cultuurbeoefening bij meeste gemeenten

De overgrote meerderheid van de gemeenten (88%) heeft beleid voor cultuurbeoefening, meestal voor zowel school als vrije tijd. Dat beleid bestaat uit meerdere beleidsinstrumenten, met als belangrijkste het verstrekken van subsidies en het aanstellen van cultuurcoaches. Daarna volgen het faciliteren van netwerken en platforms en aparte regelingen voor cultuurbeoefening door inwoners met lagere inkomens. De meeste gemeenten richten hun beleid op een groot aantal partijen, waarvan amateurkunstgroepen, scholen, bibliotheken, amateurkunstenaars, leerlingen, musea, archieven, erfgoedinstellingen, theaters, schouwburgen, centra voor de kunsten, muziekscholen en historische of archeologische verenigingen de belangrijkste zijn.

Amateurkunstgroepen en scholen de belangrijkste doelgroepen

Gemeenten noemen amateurkunstgroepen en scholen het vaakst als doelgroep. Qua subsidies zijn amateurkunstgroepen de belangrijkste partij. Hun belang blijkt daarnaast ook uit hun betrokkenheid het opstellen van gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening. Scholen daarentegen ontvangen bij een derde van de gemeenten (37%) direct subsidie. Ook betreft minder dan de helft van de gemeenten scholen bij het ontwikkelen van beleid en hun mate van betrokkenheid is relatief kleiner dan van de meeste andere partijen.

Informele amateurkunstgroepen: beperkt in beeld en weinig subsidie

Bij de amateurkunstgroepen waarop gemeentelijk beleid is gericht, gaat het vrijwel overal om formele verenigingen of stichtingen. Veel minder gemeenten richten zich op informele groepen. Ook subsidies gaan nauwelijks naar informele groepen. En als deze al subsidie krijgen, is dat bijna altijd incidenteel, terwijl gemeenten formele verenigingen juist vaker structureel subsidiëren.

Helpt gemeenten subsidieert centra voor de kunsten, muziek of andere kunstscholen

Ruim de helft van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (60%) richt zich met diverse beleidsinstrumenten op centra voor de kunsten en muziekscholen, en in mindere mate op theater-, dans-, circus- of musicalscholen. De meeste gemeenten met beleid verstrekken deze partijen ook subsidies, meestal structureel.

Nauwelijks beleid voor kunstdocenten of artistiek begeleiders

Naast centra voor de kunsten en andere kunstscholen verzorgen ook individuele kunstdocenten en artistiek begeleiders aanbod voor cultuurbeoefening. Slechts een derde van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening richt zich op deze groep, en nog een kleiner deel (18%) verstrekt subsidies aan kunstdocenten en artistiek begeleiders. Een derde van de gemeenten betreft deze groep bij het opstellen van hun beleid. Maar hun betrokkenheid bij beleidsvorming is vergeleken met andere partijen relatief klein.

Kennismaking en participatie belangrijke doelen

Gemeenten richten hun beleid vooral op participatie. Kennismaking met cultuur en participatie aan cultuur en via cultuur aan het sociaalmaatschappelijke leven zijn daarbij belangrijke beleidsdoelen. Om dit te bereiken zetten gemeenten zich in om het aanbod toegankelijk te maken, het verenigingsleven te versterken en de verbinding en samenwerking van culturele aanbieders met andere domeinen te stimuleren. Bij dit laatste doel gaat het in bijna alle gevallen om verbinding en samenwerking met het domein welzijn en/of zorg.

Gemeenten richten zich nadrukkelijk op de gemeenschap en op deelname daaraan. Dat zien we ook terug in de doelgroepen. Het beleid voor cultuurbeoefening op school richt zich logischerwijs op kinderen en jongeren, maar met het beleid voor cultuur-

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

beoefening in de vrije tijd hebben de meeste gemeenten geen specifieke groepen op het oog. Het beleid is er juist voor iedereen en gaat uit van inclusie: iedereen moet mee kunnen doen. Alleen de groep 'mensen met sociale problematiek' benoemt een derde van de gemeenten expliciet als specifieke doelgroep. Hierbij gaat het om mensen die drempels onder vinden om deel te nemen aan het sociaalmaatschappelijke leven. Gezien dat beleidsdoel is het overigens opvallend dat zorg- en welzijnsorganisaties relatief weinig betrokken zijn bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening.

Talentontwikkeling geen beleidsdoel

Het ontwikkelen van individuele vaardigheden en talenten van inwoners zijn minder vaak een doel van het gemeentelijke beleid voor cultuurbeoefening. Een minderheid richt zich bijvoorbeeld op het ontwikkelen van 21e eeuwse vaardigheden of creativiteit (31% van de gemeenten) of burgerschap bij leerlingen of inwoners (18%). Ook is de ontwikkeling van (top)talenten niet of nauwelijks doel van het beleid, slechts 14 procent zet zich hiervoor in. Bovendien zeggen gemeenten die dit doel wel nastreven, dat het hen relatief minder goed lukt om dat te realiseren. Inzetten op betere artistieke kwaliteit van het aanbod is ten slotte bij een derde van de gemeenten een beleidsdoel.

Veel steun van cultuurcoaches en provinciale steunfunctie instellingen

Cultuurcoaches en provinciale steunfunctieinstellingen zijn de belangrijkste partners die met hun diensten of producten gemeenten adviseren, helpen en ondersteunen bij beleid voor cultuurbeoefening. Ongeveer driekwart van de gemeenten met zulk beleid maakt hiervan gebruik. Ze staan vaak in contact met cultuurcoaches, terwijl er met andere ondersteunende partijen doorgaans maar af en toe contact is. Iets meer dan de helft van deze gemeenten betreft cultuurcoaches ook veel bij het opstellen van het beleid voor cultuurbeoefening. De provinciale steunfunctieinstellingen zijn daar minder bij betrokken.

Meer sturing gevraagd

Andere overheden zijn een belangrijke partner van gemeenten. De helft van de gemeenten doet een beroep op andere gemeenten voor advies, hulp of ondersteuning, 39 procent op provincies en 20 procent op de rijksoverheid. Maar andere overheden zijn zelden betrokken bij het opstellen van het beleid voor cultuurbeoefening (7%). Via stimuleringsregelingen en bestuurlijke afspraken speelt het Rijk wel een belangrijke rol voor het cultuurbeleid van gemeenten. Bijna alle gemeenten (94%) doen mee aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Maar de in 2025 afgesloten Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening (BAC) zijn bij minder gemeenten (41%) bekend. Twee op de vijf gemeenten (40%) vindt dat er iets moet veranderen in de landelijke financierings- en beleidsinstrumenten voor cultuurbeoefening om die beter te laten aansluiten bij het gemeentelijk beleid, zoals een wettelijke verankering van cultuurbeoefening en meer structurele financiering.

Geld en huisvesting belangrijkste knelpunten

Het budget voor cultuurbeoefening is bij de meerderheid van de gemeenten (ongeveer 90%) gelijk gebleven of gestegen. Toch is geld het meest genoemde knelpunt bij gemeentelijke beleid voor cultuurbeoefening. Ruim driekwart van de gemeenten ervaart of voorziet knelpunten door bezuinigingen van het Rijk en binnen de gemeente. De overgrote meerderheid van deze gemeenten (83%) geeft dan ook aan meer geld nodig te hebben om hun beleid goed te kunnen uitvoeren. Daarnaast heeft iets minder dan de helft behoefte aan meer menskracht, en dat heeft deels ook te maken met geld. Huisvesting is een ander belangrijk knelpunt bij bijna de helft van de gemeenten. Dan gaat het om een gebrek aan geschikte en/of betaalbare huisvesting voor amateurkunstverenigingen en andere cultuurbeoefenaars. Tegelijkertijd zien we dat in veel gemeenten accommodatiebeleid geen belangrijk beleidsinstrument is.

5

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Gebrek aan menskracht en beleid bij kleinere gemeenten

De grootte en de stedelijkheid van gemeenten is gerelateerd aan het gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening. Deels is dat begrijpelijk, want grotere en meer stedelijke gemeenten hebben een grotere en diversere culturele infrastructuur en sector. Maar niet alle verschillen zijn zo te verklaren. Zo hebben kleinere en minder stedelijke gemeenten überhaupt minder vaak beleid voor cultuurbeoefening en zetten ze minder vaak subsidies en cultuurcoaches in als beleidsinstrument. Ze subsidiëren ook minder vaak aanbieders van kunsteducatie, of het nu om centra voor de kunsten en muziekscholen gaat of om individuele kunstdocenten en artistiek begeleiders. Hetzelfde geldt voor amateurkunstverenigingen en groepen, terwijl die toch naar alle waarschijnlijk in alle gemeenten actief zijn. Kleinere gemeenten zijn ook minder vaak op de hoogte van of deelnemer aan landelijke beleidsinstrumenten als de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening, Cultuureducatie met Kwaliteit, de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) of de drie codes voor de culturele sector.

Mogelijk komen deze verschillen door de beperkte capaciteit van middelen en mensen bij kleinere gemeenten. In weinig tot niet stedelijk gemeenten en in gemeenten met maximaal 50.000 inwoners is minder dan 1 fte beschikbaar voor dit beleidsdomein. Bovendien hebben ambtenaren hier naast cultuurbeoefening gemiddeld ook meer andere onderwerpen in hun portefeuille dan hun collega's van grotere of meer stedelijke gemeenten, waardoor ze hun aandacht moeten verdelen en zeer beperkt tijd hebben voor beleidsvorming en -uitvoering. Dat verklaart ook waarom kleinere gemeenten vaker menskracht als knelpunt ervaren.

6

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

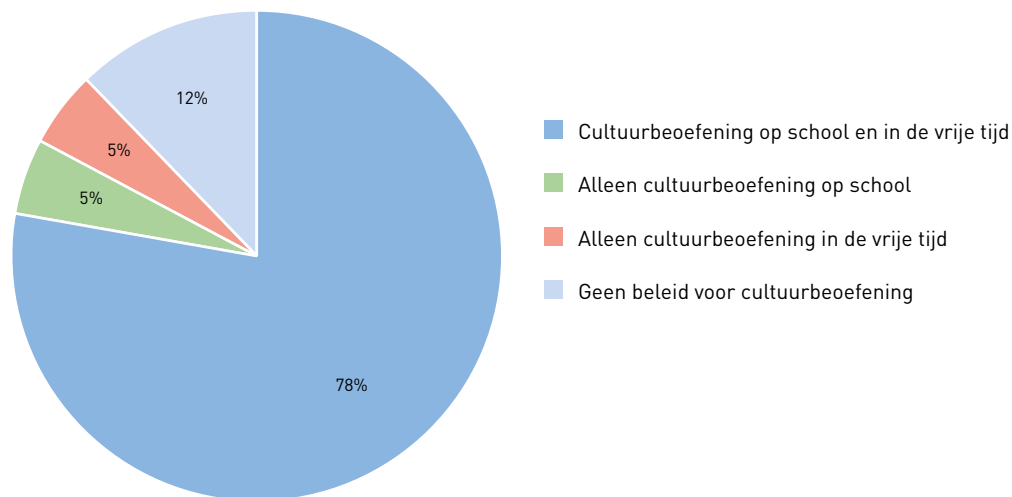
ORGANISATIE

Gemeenten mogen zelf weten of ze wel of geen beleid voor cultuurbeoefening ontwikkelen en zijn ook vrij om dit naar eigen wensen in te vullen. Dit hoofdstuk beschrijft of en hoe ze dit doen: of gemeenten beleid voor cultuurbeoefening hebben, welke beleidsinstrumenten ze daarvoor inzetten, welke organisaties of personen ze bedienen, wie van deze organisaties of personen ook subsidie krijgen en of ze specifiek beleid voor culturele disciplines hebben.

Wel of geen beleid

Van alle gemeenten heeft 78 procent zowel beleid voor cultuurbeoefening op school als voor cultuurbeoefening in de vrije tijd. 5 procent van de gemeenten heeft alleen beleid voor cultuurbeoefening op school en 5 procent heeft juist alleen beleid voor cultuurbeoefening in de vrije tijd (zie grafiek 1). Daarmee heeft 88 procent van de gemeenten beleid voor cultuurbeoefening*. Hoe groter de gemeente qua inwonertal, hoe groter het aandeel met beleid voor cultuurbeoefening.

GRAFIEK 1: WEL OF GEEN BELEID VOOR CULTUURBEOEFENING
Percentage van gemeenten met of zonder beleid voor cultuurbeoefening (N=139)

*Mogelijk ligt het percentage in de praktijk nog iets hoger. Beleidsmedewerkers van gemeenten die misschien wel degelijk beleid voor cultuurbeoefening hebben, omschrijven dat zelf mogelijk met andere termen dan 'cultuurbeoefening', waardoor ze hun beleid niet herkenden in de in de vragenlijst gebruikt termen (al is bij de vraag naar wel of geen beleid voor cultuurbeoefening een uitgebreide definitie gegeven van cultuurbeoefening).

7

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

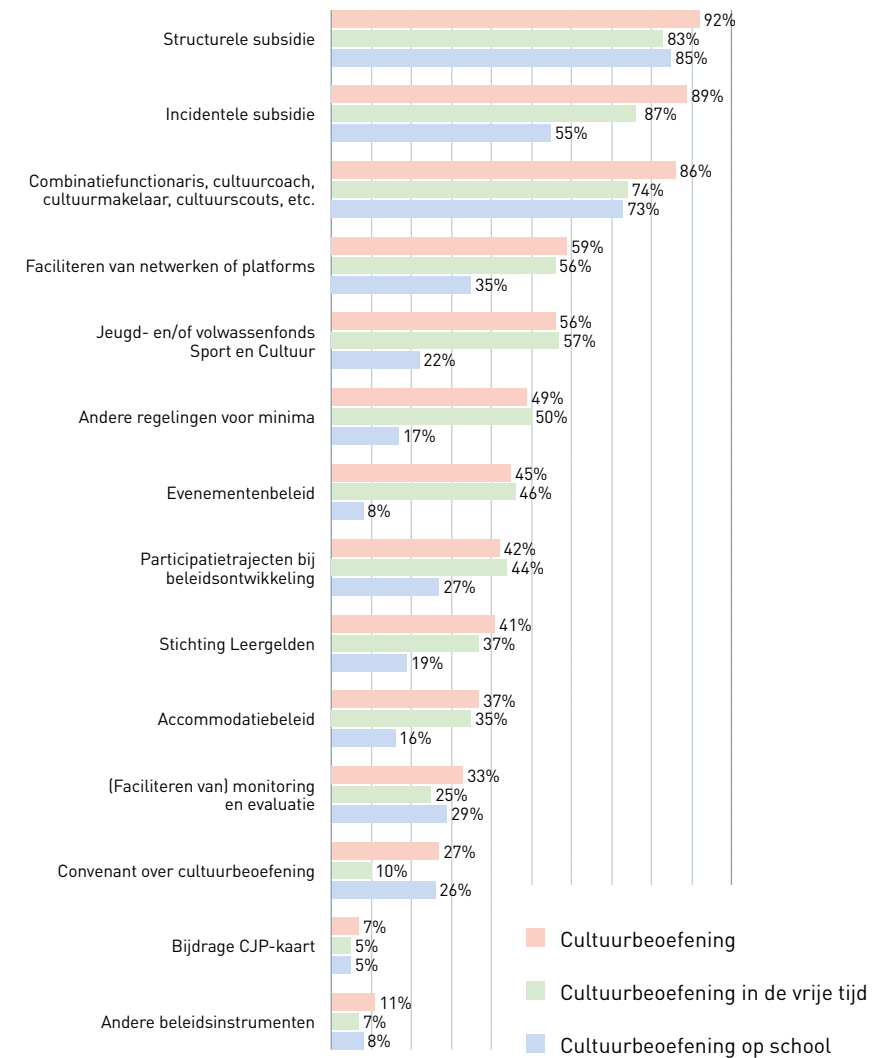
ORGANISATIE

Om beleidsdoelen voor cultuurbeoefening te bereiken zetten de meeste gemeenten meerdere beleidsinstrumenten in (zie grafiek 2). De grafiek laat zien welke beleidsinstrumenten het meest en welke het minst vaak worden ingezet door gemeenten. Gemiddeld zetten gemeenten tussen de zes en zeven (6,7) beleidsinstrumenten in. Subsidies vormen het belangrijkste instrument: 92 procent van de gemeenten verleent structurele en 89 procent incidentele subsidies voor cultuurbeoefening. Een tweede belangrijk beleidsinstrument is het aanstellen van combinatiefunctionarissen, cultuurcoaches, cultuurmakelaars of cultuurscouts. Ruim 86 procent van de gemeenten financiert zo'n combinatiefunctionaris. Dit percentage komt overeen met de resultaten van de Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties. Dit onderzoek van het Mulier Instituut becijferde dat 257 gemeenten in 2024 een of meer cultuurcoaches hadden die ze vanuit de BRC financierden (Gómez Berns et al., 2025). Andere veelvoorkomende beleidsinstrumenten zijn het faciliteren van netwerken of platforms (59%) en een Jeugd en/of volwassenfonds Sport en Cultuur (56%) of andere regeling voor minima (49%).

Voor cultuurbeoefening in de vrije tijd zetten gemeenten meer beleidsinstrumenten (gemiddeld 6,2) in dan voor cultuurbeoefening op school (4,2). De meeste beleidsinstrumenten zetten ze ook vaker in voor de vrije tijd dan voor het onderwijs. Uitzonderingen zijn de instrumenten 'structurele subsidie' en 'combinatiefunctionaris': die zetten gemeenten bijna even vaak in voor cultuurbeoefening in de vrije tijd als op school. Een 'convenant over cultuurbeoefening' is het enige beleidsinstrument dat gemeenten vaker inzetten voor cultuurbeoefening op school dan voor beoefening in de vrije tijd.

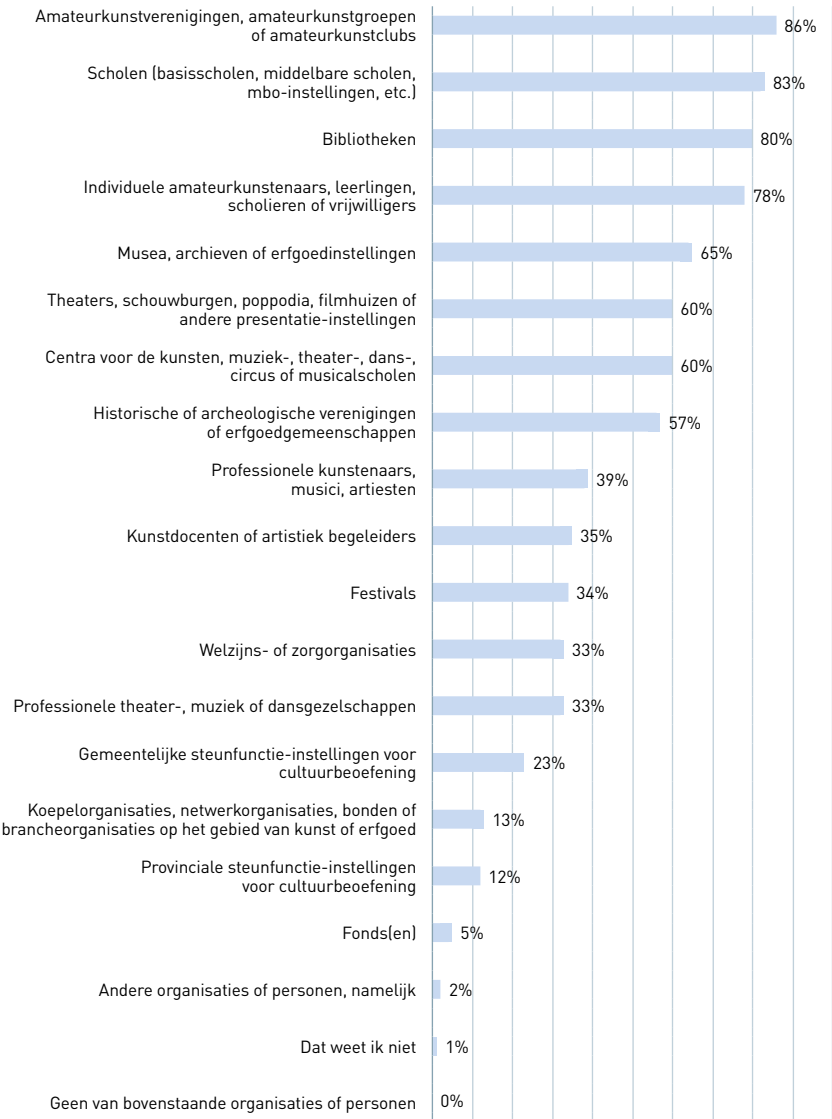
Het inzetten van sommige beleidsinstrumenten is sterk afhankelijk van de grootte en de stedelijkheid van een gemeente. Gemeenten met meer dan 20.000 inwoners verstrekken vaker structurele en incidentele subsidies dan kleinere gemeenten. Hoe meer inwoners of hoe stedelijker een gemeente, hoe groter het aandeel dat combinatiefunctionarissen, cultuurcoaches of andere intermediairs financiert. Eenzelfde relatie zien we bij de beleidsinstrumenten 'faciliteren van netwerken of platforms', 'participatietrajecten bij beleidsontwikkeling', 'faciliteren van monitoring en evaluatie' en 'bijdrage aan CJP-kaart'.

GRAFIEK 2: BELEIDSINSTRUMENTEN VOOR CULTUURBEOEFENING
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

GRAFIEK 3: PARTIJEN WAAROP BELEID VOOR CULTUURBEOEFENING IS GERICHT

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

Gemeenten bedienen met hun beleidsinstrumenten voor cultuurbeoefening veel soorten partijen, gemiddeld 8 per gemeente. Het gaat hier om partijen waarop het beleidsinstrumentarium van een gemeente rechtstreeks gericht is (zie grafiek 3). De grafiek laat zien op welke partijen een gemeente zich het vaakst richt. Hoe meer inwoners of hoe stedelijker, hoe groter het aantal partijen waar gemeenten zich op richten.

De vier partijen die gemeenten met hun instrumenten bedienen, zijn amateurlustgroepen (86%), scholen (83%), bibliotheken (80%) en individuele amateurlustenaars, leerlingen of vrijwilligers (78%). Andere veelvoorkomende partijen zijn musea, archieven of erfgoedinstellingen (65%), theaters, schouwburgen, poppodia of filmhuizen (60%), centra voor de kunsten, muziek, theater, dans, circus of musicalscholen (60%) en historische of archeologische verenigingen of erfgoedgemeenschappen (57%). Minder vaak richten gemeenten zich op professionele kunstenaars, musici, artiesten (39%), kunstdocenten of artistiek begeleiders (35%), festivals (34%), weldzijns of zorgorganisaties (33%) en professionele gezelschappen (33%).

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

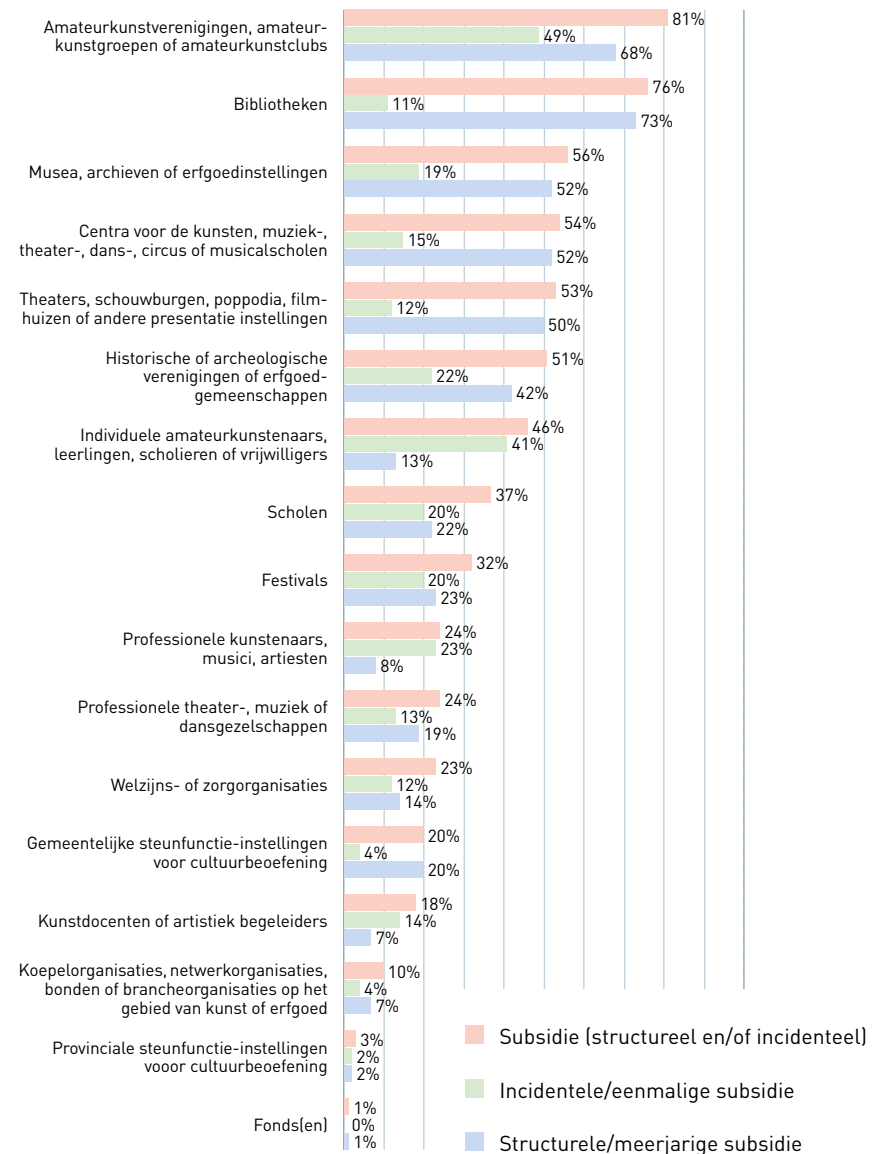

In grafiek vier zie je de partijen die het vaakst en het minst vaak subsidies ontvangen van gemeenten. Eerst zie je het totale aantal subsidies en vervolgens een onderverdeling tussen structureel en incidenteel. Het belangrijkste beleidsinstrument van de gemeenten voor cultuurbeoefening zijn subsidies, structureel dan wel incidenteel. Amateurkunstgroepen en bibliotheken zijn de belangrijkste ontvangers van deze subsidies. 81% van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening subsidieert amateurkunstgroepen en 76% bibliotheken. Andere veelvoorkomende partijen die vanuit het cultuurbeoefeningbeleid subsidie ontvangen, zijn musea, archieven of erfgoedinstellingen (56%), centra voor de kunsten, muziek, theater, dans, circus of musicalscholen (54%), theaters, schouwburgen, poppodia of filmhuizen (53%), historische of archeologische verenigingen of erfgoedgemeenschappen (51%) en individuele amateurkunstenaars, scholieren of vrijwilligers (46%).

Het aandeel gemeenten dat structurele subsidies verstrekt ligt hoger dan het aandeel dat incidentele subsidies verleent. Bij individuele subsidies ligt deze verhouding omgekeerd. Individuele amateurkunstenaars, scholieren of vrijwilligers, professionele kunstenaars, musici, artiesten, kunstdocenten of artistiek begeleiders krijgen vaker incidentele dan structurele subsidies.

Hoe meer inwoners of hoe stedelijker, hoe hoger het aandeel gemeenten dat subsidies verstrekt aan veel van de partijen. Dit verband is logischerwijs heel sterk bij professionele theater, muziek en dansgezelschappen, bij theaters, schouwburgen, poppodia en filmhuizen, bij musea, archieven of erfgoedinstellingen en een gemeentelijke steunfunctieinstelling voor cultuurbeoefening, omdat deze in de grootste en zeer sterk stedelijke gemeenten nu eenmaal aanwezig zijn. Maar de relatie geldt ook voor centra voor de kunsten en muziek-, theater-, dans-, circus- en musicalscholen. Zo ligt het aandeel subsidie voor deze partijen bij gemeenten met minder dan 20.000 inwoners op 28 procent en bij niet stedelijke gemeenten op 38 procent,

GRAFIEK 4: PPARTIJEN DIE SUBSIDIE KRIJGEN VOOR CULTUURBEOEFENING
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

terwijl dit bij gemeenten met meer dan 100.000 inwoners 69 procent is en bij zeer sterk stedelijke gemeenten 75 procent. Daarnaast komen ook subsidies aan kunstdocenten en artistiek begeleiders veel vaker voor bij gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en/of die zeer sterk stedelijk zijn. Terwijl elke gemeente amateurkunstgroepen telt, is ook het aandeel gemeenten dat zulke groepen subsidieert hoger naarmate de gemeente meer inwoners heeft of sterker stedelijk is. Zo verleent 72 procent van de gemeenten met minder dan 20.000 inwoners subsidie aan amateurkunstgroepen tegenover 88 procent van de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners.

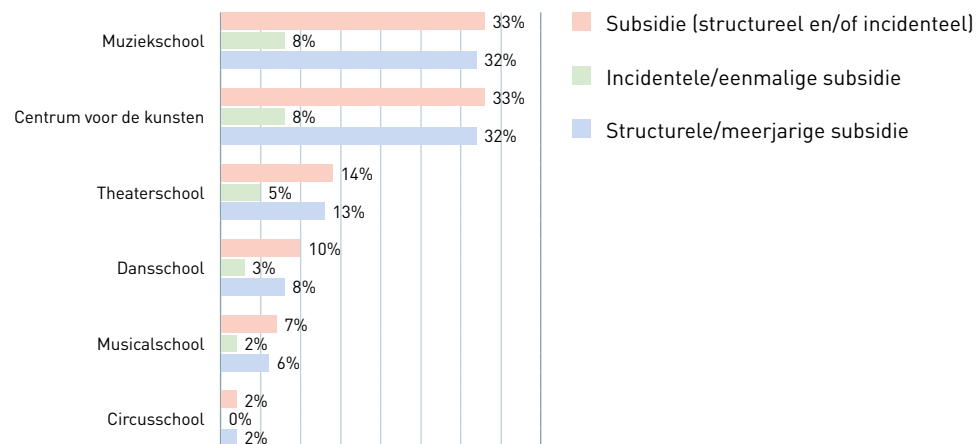
Van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening subsidieert ruim de helft (54%) centra voor de kunsten of muziek, theater, dans, circus of musicalscholen. Bij 52 procent gaat het daarbij om structurele/meerjarige subsidies en bij 15%

om incidentele subsidies. Van alle gemeenten (inclusief gemeenten zonder beleid voor cultuurbeoefening) subsidieert iets minder dan de helft (47%) zulke kunsteducatieinstellingen.

Een derde van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (33%) subsidieert een muziekschool, eveneens een derde (33%) een centrum voor de kunsten, rond de 10 procent een theaterschool (14%), dansschool (10%), musicalschool (7%) en enkele gemeenten een circusschool (2%). Hierbij gaat het in bijna alle gevallen om structurele subsidies en bij een veel kleiner deel (ook) om incidentele subsidies (zie grafiek 5).

Het aandeel gemeenten dat subsidies verleent aan centra voor de kunsten stijgt naarmate de gemeente meer inwoners heeft of stedelijker is. Het aantal subsidies voor theaterscholen is in de grootste en zeer sterk stedelijke gemeenten groter dan in

GRAFIEK 5: FICERING SUBSIDIES AAN CENTRA VOOR DE KUNSTEN OF MUZIEK, THEATER, DANS, CIRCUS OF MUSICALSCHOLEN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

BELEID

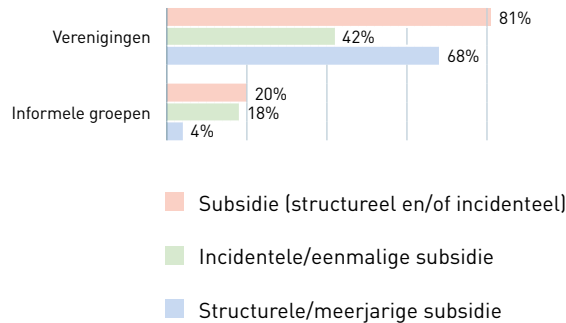
MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

andere gemeenten. Het subsidiëren van dansscholen komt niet of nauwelijks voor bij matig tot niet stedelijke gemeenten en bij gemeenten met minder dan 20.000 inwoners. Bij subsidies aan andere aanbieders speelt de grootte of de stedelijkheid van de gemeente niet of nauwelijks een rol.

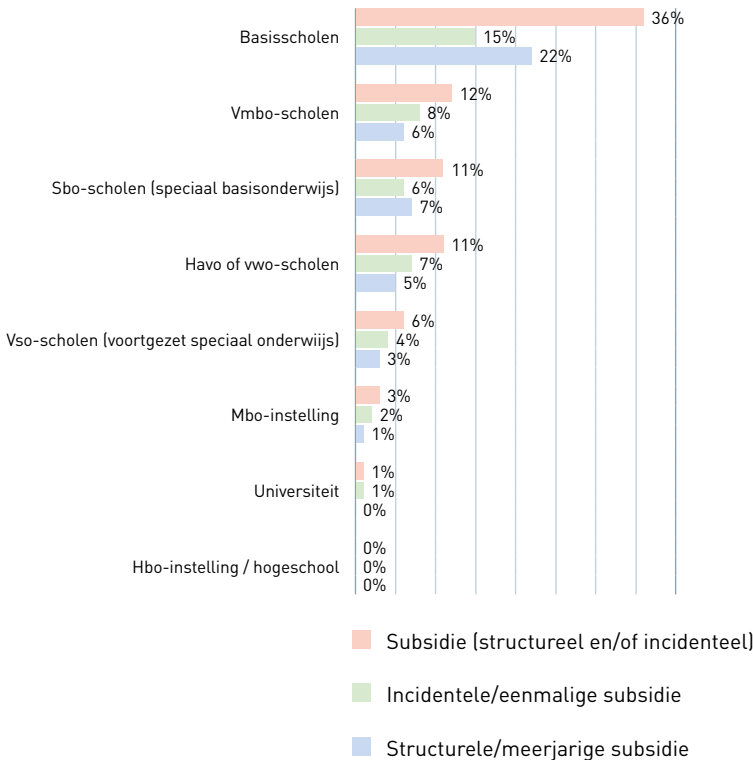
Vier op de vijf gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (81%) subsidieert amateurkunstgroepen (zie grafiek 6). Het gaat dan om 71% van alle gemeenten in Nederland (inclusief gemeenten zonder beleid voor cultuurbeoefening). Bij alle gemeenten met zulke subsidies gaat het om verenigingen of stichtingen. Deze subsidie is meestal structureel (68%), maar daarnaast (ook) incidenteel (42%). Verder subsidieert een vijfde van de gemeenten ook informele groepen. Hierbij gaat het juist om incidentele en nauwelijks om structurele subsidies. Het aandeel gemeenten dat verenigingen of stichtingen subsidieert, neemt licht toe naarmate ze meer inwoners hebben of stedelijker zijn. Dezelfde relatie geldt voor informele groepen.

GRAFIEK 6: SPECIFICERING SUBSIDIES AAN AMATEURKUNSTGROEPEN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

Ruim een derde van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening subsidieert scholen (37%). Nagenoeg overal (36%) betreft het basisscholen en bij 11% ook scholen in het speciaal basisonderwijs (zie grafiek 7). Deze subsidies zijn iets vaker structureel dan incidenteel. Circa een op de tien gemeenten verstrekt daarnaast subsidies aan het vmbo (12%), havo/vwo-scholen (11%) en aan het voortgezet speciaal onderwijs (6%). Anders dan bij het basisonderwijs gaat het bij het voortgezet onderwijs vaker om incidentele subsidies. Subsidies voor cultuurbeoefening in het mbo komt weinig voor (3%).

GRAFIEK 7: SPECIFICERING SUBSIDIES AAN SCHOLEN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

BELEID

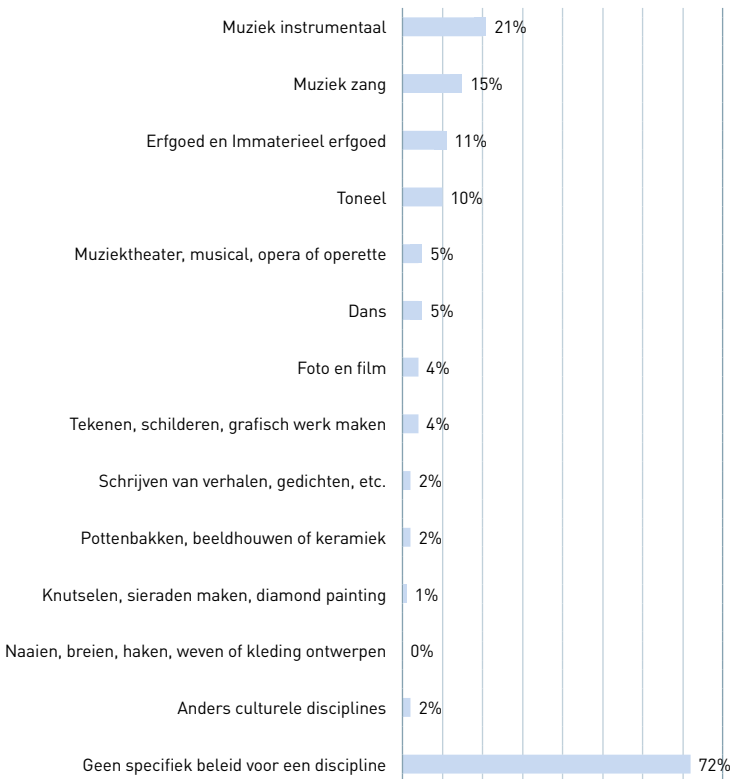
MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

De meeste gemeenten (72%) hebben geen specifiek beleid voor een culturele discipline (zie grafiek 8). Bij de gemeenten die dat wel hebben, gaat het meestal om beleid voor muziek instrumentaal (21%), zang (15%), erfgoed (11%) of toneel (10%).

GRAFIEK 8: BELEID VOOR EEN CULTURELE DISCIPLINE
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

BELEID

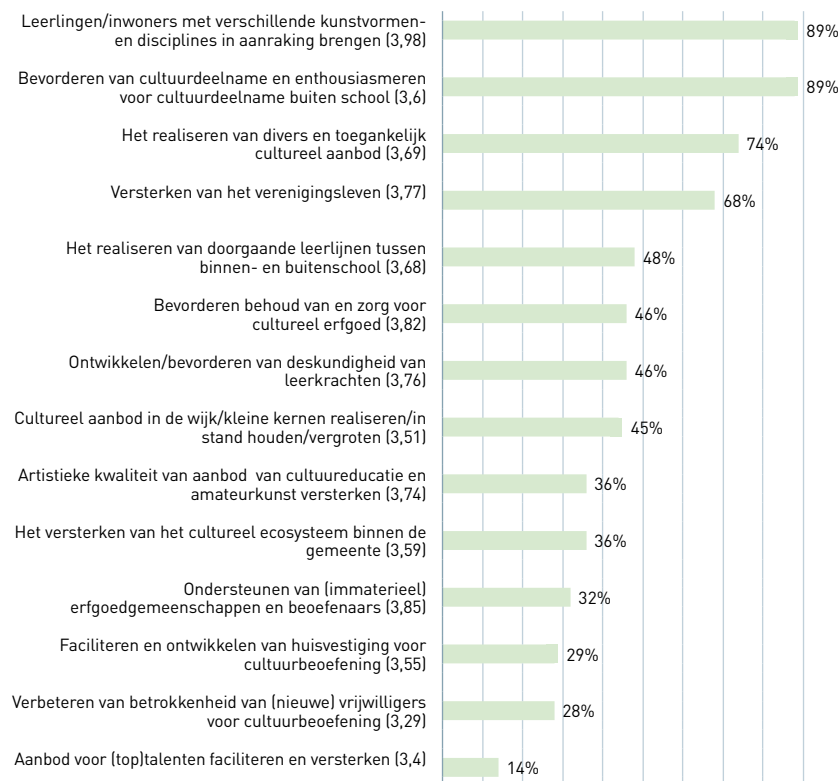
MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

De maatschappelijke oriëntatie van het beleid gaat over de doelen en over de doelgroepen die gemeenten met hun beleid voor cultuurbeoefening willen bereiken. Ook gaat het over de interne en maatschappelijke partijen waarmee ze samenwerken bij het ontwikkelen van hun beleid voor cultuurbeoefening.

GRAFIEK 9: CULTURELE DOELEN VAN HET BELEID VOOR CULTUURBEOEFENING
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=116)
(tussen haakjes de gemiddelde score van de mate waarin het lukt om het doel te realiseren, op een schaal van 1 (helemaal niet goed) tot 5 (zeer goed))

Doelen

Gemeenten streven een groot aantal doelen na met hun beleid voor cultuurbeoefening: gemiddeld elf per gemeente. Daarbij gaat het om culturele en maatschappelijke doelen. Bij culturele doelen zet het merendeel van de gemeenten zich in voor het 'bevorderen van cultuurdeelname en enthousiasmeren voor cultuurdeelname' en voor 'leerlingen/inwoners met verschillende kunstvormen en disciplines in aanraking brengen' (beide 89%). Ook het 'realiseren', van divers en toegankelijk 'aanbod' (74%), en het 'versterken' van het 'verenigingsleven' (68%), komt bij veel gemeenten voor. Dat zijn de vier meest voorkomende doelen. De minst voorkomende doelen zijn 'aanbod voor (top) talent faciliteren en versterken' (14%), 'verbeteren van betrokkenheid van (nieuwe) vrijwilligers voor cultuurbeoefening' (28%), 'faciliteren en ontwikkelen van huisvesting voor cultuurbeoefening' (29%) en 'ondersteunen van (immaterieel) erfgoedgemeenschappen en beoefenaars' (32%) (zie grafiek 9).

Het lukt, aldus de gemeenten zelf, over het algemeen goed om hun culturele doelen te bereiken. In grafiek negen zie je de gemiddelde score van de mate waarin het lukt om het doel te realiseren op een schaal van één t/m vijf tussen haakjes staan. Ze zijn het meest positief over het bereiken van de doelstelling 'leerlingen en inwoners met verschillende kunstvormen en disciplines in aanraking brengen'. Op een schaal van 1 (helemaal niet goed) tot 5 (zeer goed) krijgt deze doelstelling een score van 3,98. Andere doelstellingen die hoog scoren zijn 'ondersteunen van (immaterieel) erfgoedgemeenschappen en beoefenaars' (3,85) en 'het bevorderen behoud van en zorg voor cultureel erfgoed' (3,82). Gemeenten hebben iets meer moeite met het realiseren van de culturele doelen 'verbeteren van betrokkenheid van (nieuwe) vrijwilligers voor cultuurbeoefening' (3,29) en 'het faciliteren en versterken van aanbod voor (top)talenten' (3,4).

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

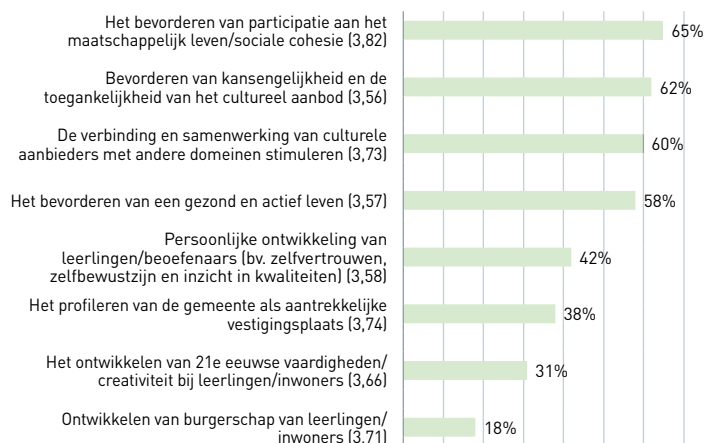
ORGANISATIE

Qua aantal culturele doelen zijn er nauwelijks verschillen tussen grote en kleine gemeenten. Wel hebben zeer sterk stedelijke gemeenten relatief vaker de doelstelling 'cultureel aanbod in de wijk/kleine kernen realiseren of in stand houden'. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners beogen relatief vaker 'het realiseren van doorgaande leerlijnen tussen binnenschools en buitenschools aanbod', en 'het versterken van het cultureel ecosysteem binnen de gemeente'.

Het merendeel van de gemeenten streeft ook maatschappelijke doelen na (zie grafiek 10). Meest genoemd zijn hierbij 'participatie aan het maatschappelijk leven/sociale cohesie bevorderen' (65%), 'kansengelijkheid en toegankelijkheid van het culturele aanbod bevorderen' (62%), 'verbinding en samenwerking van culturele aanbieders met andere domeinen stimuleren' (60%) en

GRAFIEK 10: MAATSCHAPPELIJKE DOELEN VAN HET BELEID VOOR CULTUURBEOEFENING

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=116) (tussen haakjes de gemiddelde score van de mate waarin het lukt om het doel te realiseren, op een schaal van 1 (helemaal niet goed) tot 5 (zeer goed))

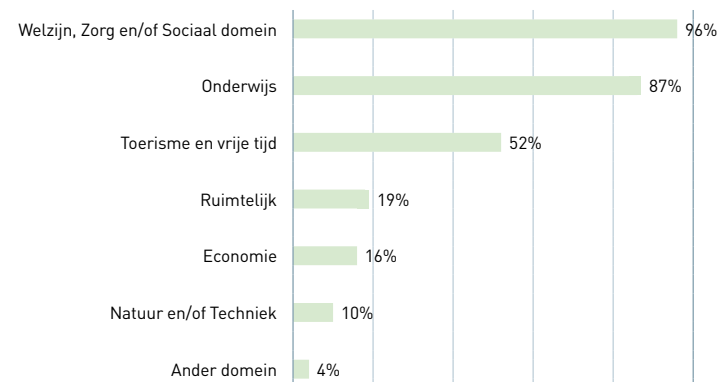

een 'gezond en actief leven bevorderen' (58%). Bij de gemeenten die culturele aanbieders met andere domeinen willen verbinden, gaat het vooral om samenwerking met de domeinen 'welzijn, zorg, en/of sociaal domein' (96%) en 'onderwijs' (87%; zie grafiek 11). Gemeenten zeggen dat het redelijk goed lukt om de maatschappelijke doelstellingen ook te bereiken, vooral het bevorderen van participatie aan het maatschappelijk leven/sociale cohesie (3,82).

Er zijn weinig verschillen tussen grote en kleine gemeenten. Zeer sterk stedelijke gemeenten beogen vaker het doel 'bevorderen van kansengelijkheid en de toegankelijkheid van het culturele aanbod'. Het doel 'het ontwikkelen van 21e eeuwse vaardigheden/creativiteit bij leerlingen/inwoners' komt vaker voor in gemeenten met een hoog inwonersaantal.

GRAFIEK 11: DOMEINEN WAARMEE GEMEENTEN DE SAMENWERKING WILLEN STIMULEREN

Percentage van gemeenten met beleidsdoel 'de verbinding en samenwerking van culturele aanbieders met andere domeinen stimuleren' (N=69)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

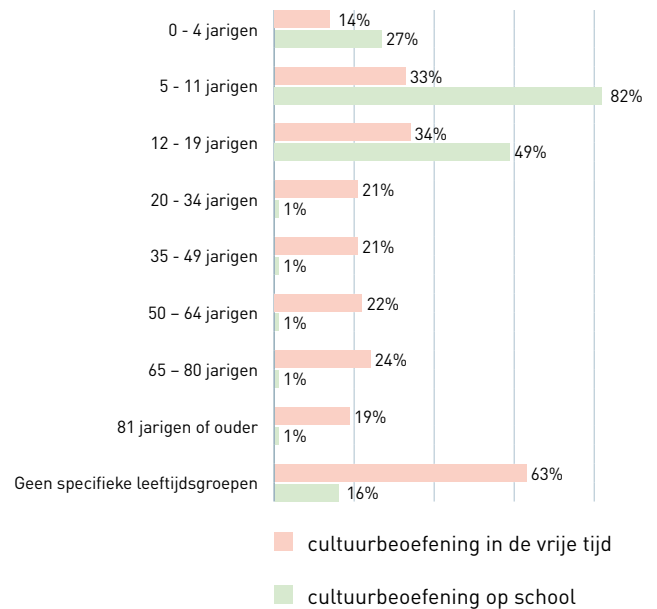

ORGANISATIE

Veel gemeenten richten hun beleid voor cultuurbeoefening in de vrije tijd niet op een specifieke leeftijdscategorie (63%). Wanneer dat wel het geval is, zijn dit vaak schoolgaande kinderen (33%) of jongeren (34%).

Het beleid voor cultuurbeoefening op school is uiteraard wel gericht op specifieke leeftijdsgroepen: op de leeftijdscategorie 5-11 jaar (basisschool) en, in mindere mate, leeftijdscategorie 12-19 jaar (voortgezet onderwijs). Dit verschil tussen beide leeftijdsgroepen komt mede doordat niet iedere gemeente een vo-school heeft. Gemeenten met minder dan 10.000 inwoners

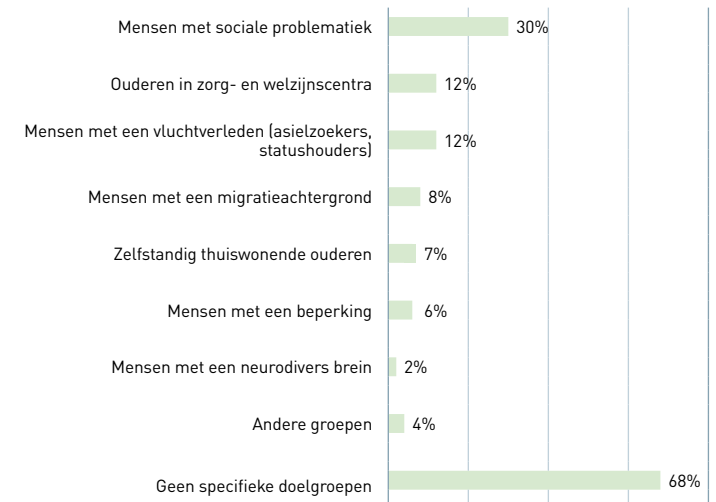
GRAFIEK 12: DOELGROEPEN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=116)

richten hun beleid voor cultuurbeoefening op school inderdaad minder vaak op de leeftijdscategorie '12-19 jarigen' dan grotere gemeenten (zie grafiek 12).

De meeste gemeenten (68%) richten hun beleid voor cultuurbeoefening ook niet op specifieke groepen inwoners (zie grafiek 13) Wanneer ze dat wel doen, gaat het meestal om mensen met sociale problematiek, zoals armoede, schulden of eenzaamheid (30%).

GRAFIEK 13: ANDERE KENMERKEN VAN DOELGROEPEN BELEID VOOR
CULTUURBEOEFENING
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

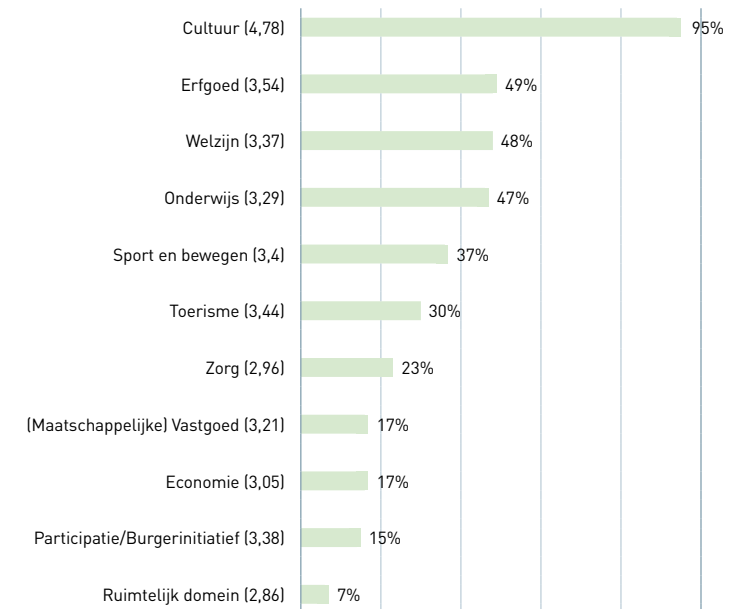
ORGANISATIE

Gemiddeld zijn vier beleidsmedewerkers betrokken bij het opstellen van beleid voor cultuurbeoefening. Uiteraard zijn dit vrijwel bij bijna alle gemeenten (95%) de beleidsmedewerker(s) cultuur. Daarnaast gaat het om beleidsmedewerker(s) erfgoed (49%), welzijn (48%) en onderwijs (47%). De mate van betrokkenheid verschilt per soort beleidsmedewerker. Het grootst is die bij beleidsmedewerkers cultuur, 4,78 op een schaal van 1 (zeer klein) tot 5 (zeer groot). Daarna volgen beleidsmedewerkers erfgoed (3,54) en toerisme (3,37). Als beleidsmedewerkers van de afdeling participatie/burgerinitiatieven meewerken, wat maar in 15 procent van de gemeenten gebeurt, is de mate waarin ze betrokken zijn wel redelijk groot, namelijk 3,38 (zie grafiek 14).

Er zijn weinig verschillen tussen grote en kleine gemeenten. Alleen het betrekken van de beleidsmedewerker Toerisme hangt enigszins samen met stedelijkheidsgraad: minder stedelijke gemeenten betrekken deze beleidsmedewerker(s) vaker bij het beleid voor cultuurbeoefening. Er zijn geen verschillen gevonden tussen gemeenten in de mate waarin beleidsmedewerkers van andere beleidsterreinen betrokken worden.

GRAFIEK 14: BETROKKEN BELEIDSMEDEWERKERS BIJ OPSTELLEN BELEID VOOR CULTUURBEOEFENING

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N= 115)
(tussen haakjes de gemiddelde score van de mate van betrokkenheid van de beleidsmedewerkers schaal van 1 (zeer klein) tot en met 5 (zeer groot))

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

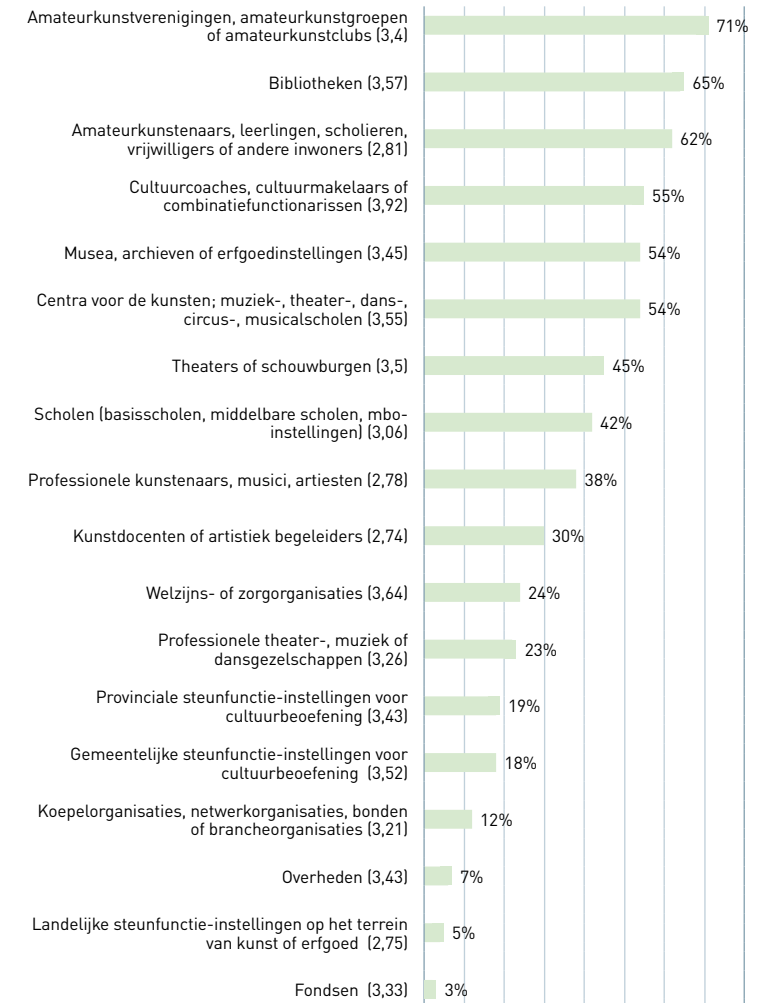
Naast interne collega's betrekken gemeenten ook een behoorlijk aantal externe partijen bij het opstellen van hun beleid voor cultuurbeoefening: gemiddeld zijn dit zes verschillende partijen (zie grafiek 15). Gemeenten betrekken vooral partijen binnen de gemeentegrenzen die direct te maken hebben met het beleid (de aanbieders en beoefenaars van cultuurbeoefening). Meest genoemd zijn amateurkunstgroepen (71% van de gemeenten), bibliotheken (65%), amateurkunstenaars (62%), cultuurcoaches (55%), musea, archieven of erfgoedinstellingen (54%) en centra voor de kunsten, muziek en andere kunstscholen (54%). Minder vaak betrekken gemeenten ondersteuners, met uitzondering van de cultuurcoaches, (direct) bij het opstellen van beleid. Ditzelfde geldt voor welzijns- en zorgorganisaties en andere overheden.

De mate van betrokkenheid verschilt per partij. Bij cultuurcoaches is die betrokkenheid erg groot, gemiddeld een 3,92 op een schaal van 1 (zeer klein) tot 5 (zeer groot). Ook de betrokkenheid van zorg, en welzijnsorganisaties is groot (3,64), al zijn deze dus in minder gevallen een partij (24%). De betrokkenheid is het kleinst bij individuen, zoals amateurkunstenaars (2,81), kunstdocenten of artistiek begeleiders (2,74), professionele kunstenaars, musici of artiesten (2,74).

Hoe groter het inwoneraantal, hoe meer verschillende partijen gemeenten betrekken. Grotere en sterk stedelijke gemeenten betrekken relatief vaker professionele theater, muziek of dansgezelschappen, theaters of schouwburgen; deze instellingen zijn, anders dan in kleinere of minder verstedelijkte gemeenten, hier ook aanwezig. Verder betrekken grote gemeenten amateurkunstgroepen en musea, archieven of erfgoedinstellingen vaak.

GRAFIEK 15: BETROKKEN EXTERNE PARTIJEN

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)
(tussen haakjes de gemiddelde score van de mate van betrokkenheid van de externe partijen, op een schaal van 1 tot en met 5)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Hoe hebben gemeenten hun beleid voor cultuurbeoefening belegd, georganiseerd en gefinancierd binnen de eigen organisatie? Dan gaat het om het aantal ambtenaren met cultuurbeoefening in de portefeuille, om de afdeling waar dit domein onder valt, de beleidsnota's, de ontwikkeling van het budget en de manier van monitoring en evaluatie van het beleid.

Ambtenaren

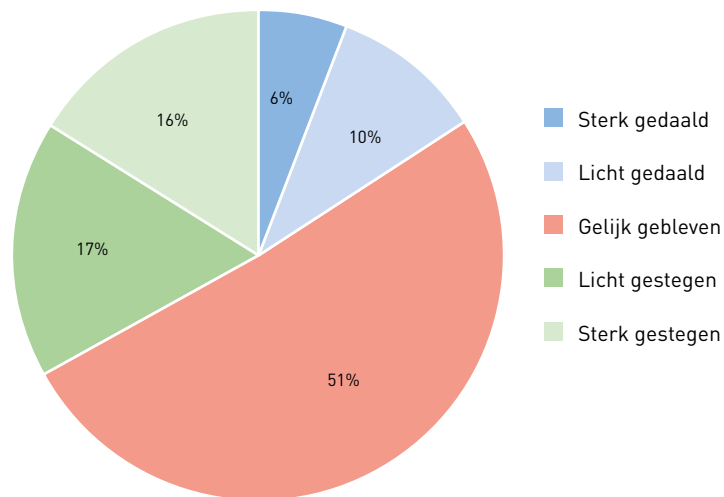
Gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening hebben gemiddeld 2 ambtenaren met cultuurbeoefening in de portefeuille, met gemiddeld 1,2 fte beschikbaar voor cultuurbeoefening. Dit hangt zeer sterk samen met de grootte en de stedelijkheid van een gemeente. Hoe meer inwoners, hoe meer ambtenaren en fte gemeenten hebben voor dit beleidsdomein. Bij gemeenten met minder dan 20.000 inwoners gaat het gemiddeld om 1,6 ambtenaren en 0,7 fte, en bij gemeenten met meer dan 100.000 inwoners om 3,7 ambtenaren met 2,5 fte.

Bij niet stedelijke gemeenten zijn er gemiddeld 1,5 ambtenaren met 0,7 fte, en zeer sterk stedelijk gemeenten hebben 3 ambtenaren die samen 2 fte tot hun beschikking hebben voor cultuurbeoefening.

In vergelijking met 2021 is bij ruim de helft van de gemeenten (51%) het aantal fte voor cultuurbeoefening gelijk gebleven (zie grafiek 16). Bij een derde (33%) is dit aantal sindsdien gestegen en bij 16 procent gedaald.

GRAFIEK 16: ONTWIKKELING AANTAL FTE VOOR CULTUURBEOEFENING SINDS 2021

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=121)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

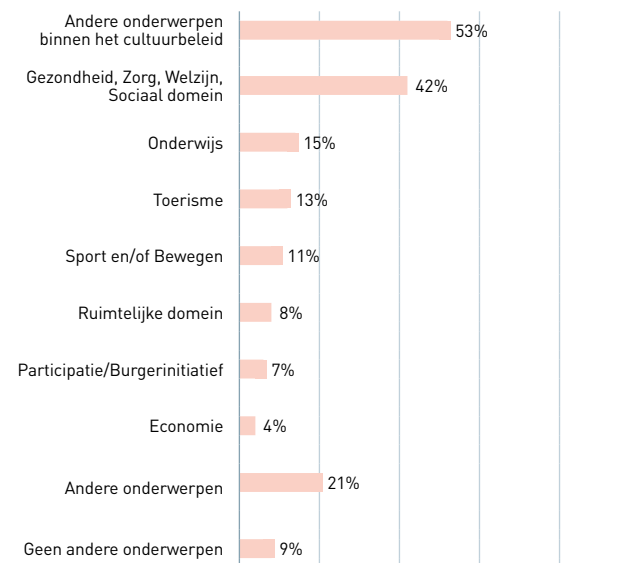

Bij slechts 9 procent van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening zijn er ambtenaren met enkel cultuurbeoefening in hun portefeuille. Bij de overige gemeenten (91%) hebben de ambtenaren naast cultuurbeoefening ook nog andere onderwerpen in hun portefeuille. Dit gaat dan om andere cultuuronderwerpen (53%) of onderwerpen op (ook) het gebied van gezondheid, zorg en/of welzijn (42%). Andere onderwerpen, zoals onderwijs, toerisme, sport en bewegen, ruimtelijke ordening, participatie/burgerinitiatief en economie komen bij deze ambtenaren minder vaak voor (zie grafiek 17).

In grotere gemeenten liggen de andere onderwerpen in de portefeuille vaker binnen het cultuurbeleid. Hoe kleiner een gemeente, hoe groter het aandeel ambtenaren die naast cultuurbeoefening vaker en meer onderwerpen buiten het cultuurbeleid in hun portefeuille hebben. In gemeenten met minder dan 20.000 inwoners gaat het om gemiddeld 1,6 andere onderwerpen buiten het cultuurbeleid, terwijl dit getal bij gemeenten met meer dan 100.000 inwoners 0,9 is.

GRAFIEK 17: ANDERE ONDERWERPEN IN DE PORTEFEUILLE VAN DE BELEIDSMEDEWERKER NAAST CULTUURBEOEFENING

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=121)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

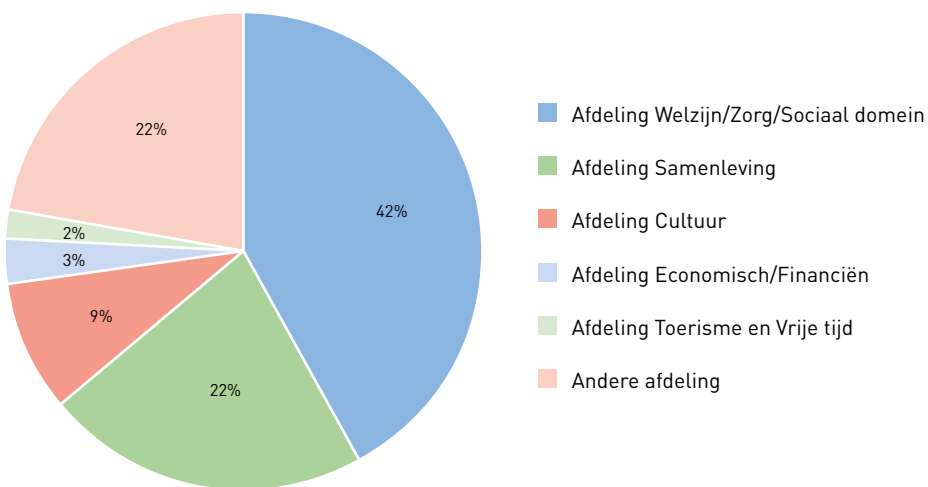
ORGANISATIE

Krap een op de tien gemeenten (9%) heeft een aparte afdeling cultuur. Bij de overige gemeenten (91%) valt dit beleidsdomein onder een andere afdeling: meestal bij een afdeling Welzijn, Zorg of Sociaal domein (42%) en een afdeling Samenleving (22%). Veel minder vaak valt cultuur onder een afdeling Economie of Financiën of een afdeling Toerisme of Vrije tijd (zie grafiek 18).

Een op de vijf gemeenten (21%) geeft aan dat cultuur onder een afdeling valt die meer beleidsdomeinen omvat, zoals een afdeling 'Sport, recreatie, cultuur en evenementen' of een afdeling 'Economie en leefbaarheid'.

GRAFIEK 18: AFDELING BELEIDSDOMEIN CULTUUR
Percentage van gemeenten met of zonder beleid voor cultuurbeoefening (N=139)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

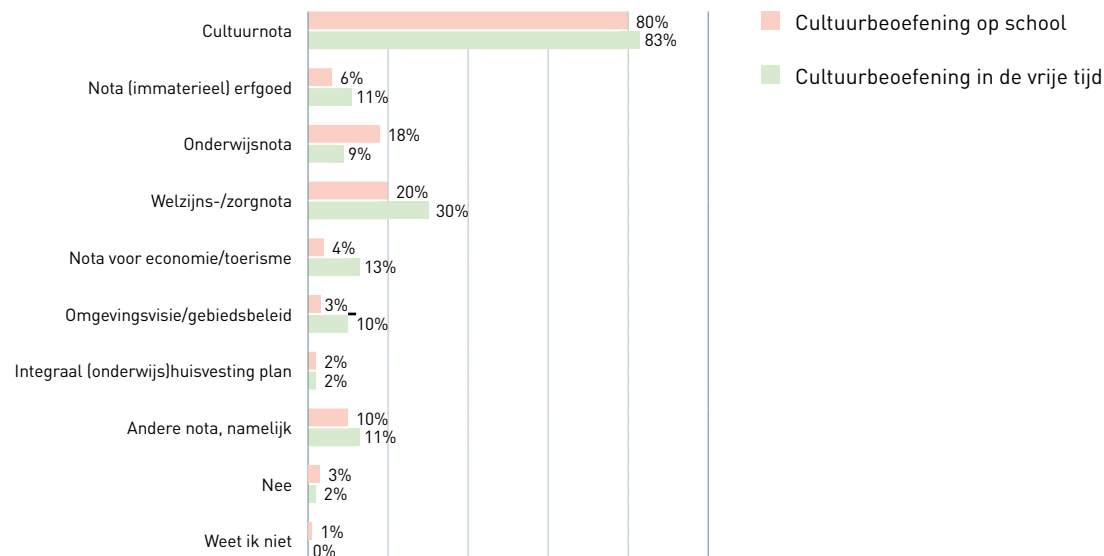
ORGANISATIE

Bij bijna alle gemeenten is beleid voor cultuurbeoefening op school (97%) en in de vrije tijd (98%) beschreven en vastgelegd in een beleidsnota. Voor cultuurbeoefening op school gaat het om gemiddeld 1,4 en bij cultuurbeoefening in de vrije tijd om gemiddeld 1,6 beleidsnota's. Bij verreweg de meeste gemeenten is beleid voor cultuurbeoefening vastgelegd in een cultuurnota. Bij 30 procent van de gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening in de vrije tijd en bij 20 procent met beleid voor cultuurbeoefening op school is dit beleid (ook) vastgelegd in een welzijns- of zorgnota. Andere beleidsnota's komen minder vaak voor (zie grafiek 19).

Zeer sterk stedelijke gemeenten en gemeenten met meer dan 100.000 inwoners hebben gemiddeld meer beleidsnota's dan andere gemeenten. In gemeenten met minder dan 20.000 inwoners is het beleid voor cultuurbeoefening, op school en in de vrije tijd, vaker beschreven en vastgelegd in welzijns- of zorgnota's dan in andere gemeenten.

GRAFIEK 19: BELEIDSNOTA'S WAARIN CULTUURBEOEFENING IS BESCHREVEN EN VASTGELEGD
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=120)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

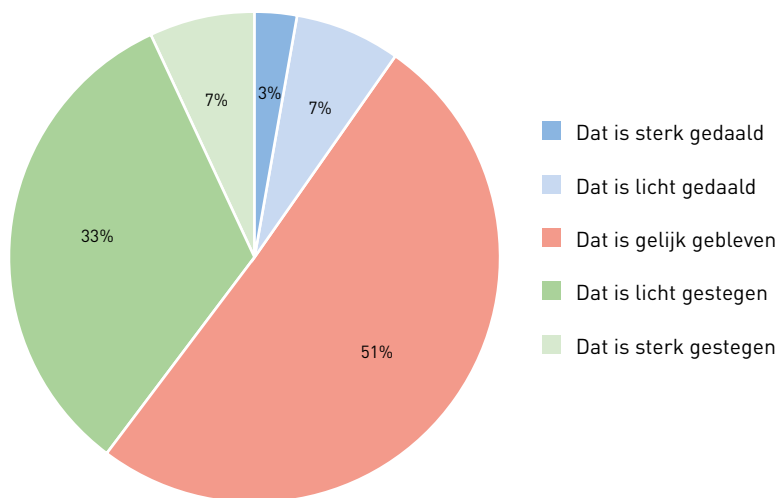
ORGANISATIE

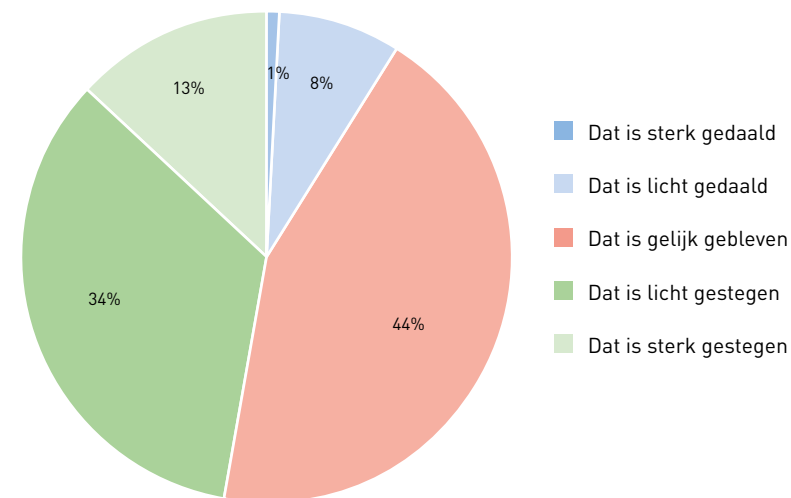
Bij ruim de helft van de gemeenten (51%) met beleid voor cultuurbeoefening op school bleef het budget gelijk ten opzichte van 2021 (buiten inflatiecorrectie). Bij 39 procent steeg het budget en bij 10 procent daalde het (zie grafiek 20). Hoe groter een gemeente, hoe vaker het budget voor cultuurbeoefening op school steeg.

In gemeenten met minder dan 20.000 inwoners steeg het budget voor cultuurbeoefening in de vrije tijd gemiddeld minder dan in gemeenten met meer dan 20.000 inwoners.

GRAFIEK 20: ONTWIKKELING BUDGET VOOR CULTUURBEOEFENING
OP SCHOOL
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=114)

GRAFIEK 21: ONTWIKKELING BUDGET VOOR CULTUURBEOEFENING
IN DE VRIJE TIJD
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=114)

BELEID

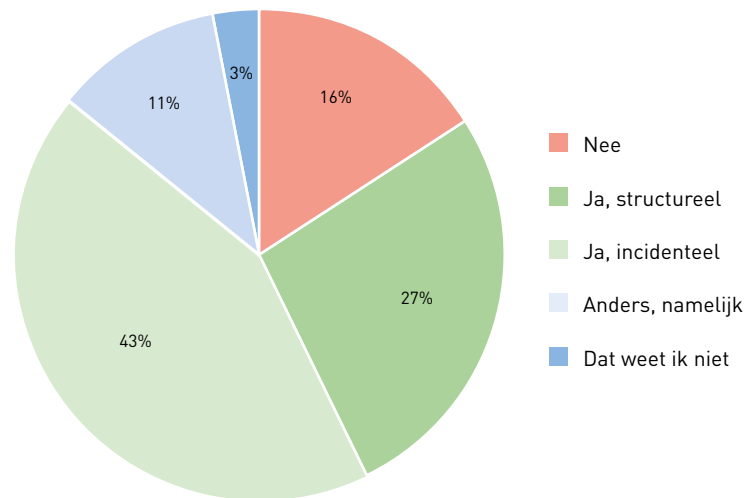
MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

De meerderheid van de gemeenten monitort en/of evalueert het beleid voor cultuurbeoefening. Bij 27 procent van hen gebeurt dit structureel en bij 43 procent incidenteel. 16 procent van de gemeenten monitort of evalueert de beleidsdoelen niet (zie grafiek 22). Grote of stedelijkere gemeenten monitoren en/of evalueren de beleidsdoelen van het beleid voor cultuurbeoefening vaker. Bij de zeer sterk stedelijke gemeenten gebeurt dit bovendien vaker structureel dan incidenteel.

GRAFIEK 22: WORDEN DE BELEIDSDOELEN GEMONITORD EN/OF GEËVALUEERD?
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=123)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

In dit hoofdstuk beschrijven we de knelpunten die gemeenten ervaren bij hun beleid voor cultuurbeoefening en van welke externe organisaties of personen ze ondersteuning krijgen bij dit beleid.

Knelpunten

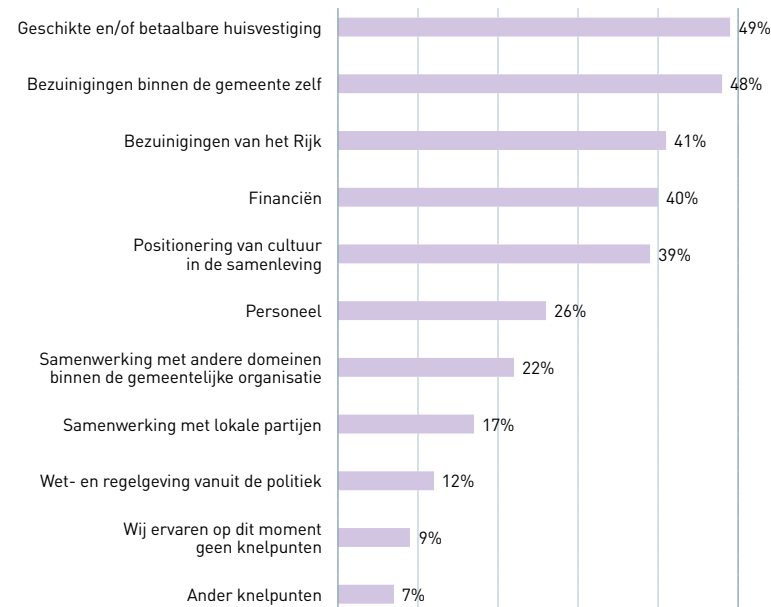
Bijna alle gemeenten (91%) met beleid voor cultuurbeoefening ervaren knelpunten als het gaat om dit beleid (zie grafiek 23). Gemiddeld gaat het om drie knelpunten per gemeente.

De meeste gemeenten (78%) ervaren knelpunten die te maken hebben met bezuinigingen en financiën. Bij 48 procent van de gemeenten gaat het om bezuinigingen binnen de gemeente zelf, bij 41 procent om bezuinigingen van het Rijk en bij 40 procent om financiën in het algemeen (bijvoorbeeld een te krappe begroting). Het regelen van geschikte of betaalbare huisvesting noemt bijna de helft (49%) als knelpunt. Het betrekken van de beleidsmedewerker 'vastgoed' of 'ruimtelijk domein' heeft hierop geen invloed. Ook de positionering van cultuur in de samenleving noemen gemeenten regelmatig (39%).

Sterk stedelijke gemeenten ervaren over het algemeen dezelfde knelpunten als matig tot niet stedelijke gemeenten. Voor weinig tot niet stedelijke gemeenten vormt personeel wel vaker een knelpunt. En het regelen van geschikte en betaalbare huisvesting ervaren (zeer) sterk stedelijke gemeenten weer vaker als knelpunt. Grotere verschillen zijn zichtbaar als we kijken naar inwoneraantallen. Gemeenten met minder dan 20.000 inwoners ervaren bezuinigingen vanuit de gemeente zelf als grootste knelpunt (72%), terwijl ze bezuinigingen vanuit het Rijk minder vaak (28%) als knelpunt zien. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners ervaren financiën (inkomsten en kostenposten) als grootste knelpunt (73%), twee keer zo vaak dan kleinere gemeenten.

GRAFIEK 23: KNELPUNTEN

Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=121)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Beleidsmedewerkers lichten de financiële knelpunten het vaakst toe en deze lijken ook het meest pregnant. Zo hebben bezuinigingen vanuit het Rijk directe consequenties voor verschillende beleidsinstrumenten en doelen van de gemeente. Een gemeente zegt bijvoorbeeld:

“De 10 procent korting op het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gaat consequenties hebben op de cultuuractiviteiten en de inzet van onze cultuurmakelaar.”

Ook de bezuinigingen op het gemeentefonds zorgen voor onzekerheid én negatieve effecten op de cultuurbegroting. Gemeenten kunnen niet altijd overzien wat er vanuit het Rijk gaat gebeuren. Zo kaarten veel gemeenten de onduidelijkheid over het ‘wel of niet doorgaan van Cultuureducatie met Kwaliteit’ aan. Ook halen ze zeer regelmatig het welbekende ‘ravijnjaar’ aan, dat volgens de beleidsmedewerkers vrijwel altijd gevolgen heeft voor de gemeentelijke cultuurbegroting. Een beleidsmedewerker somt op wat hen allemaal te wachten staat:

“Het dreigende ravijnjaar, de korting op het gemeentefonds. Dit werkt door in de gemeentelijke keuze om te bezuinigen op het budget voor cultuur(participatie). Daarnaast de korting op de BRC (GALA), waardoor de financiering van de cultuurverbinder en de verenigingsondersteuner onder druk komt te staan.”¹

¹ In de *Beleidsreactie Periodieke Rapportage cultuureducatiebeleid 2013-2022* van april 2025 staat dat men bezig is met het onderzoeken van een structurele aanpak voor Cultuureducatie met Kwaliteit. Daarbij werkt men toe naar een nieuwe, structurele beleidslijn vanaf 2029, waarin de infrastructuur en samenwerkingsverbanden die zijn opgebouwd worden ingebed.

Naast dalende inkomsten, hebben gemeenten te maken met stijgende kosten. Dat geldt in de eerste plaats voor culturele voorzieningen en de huisvesting van onder meer verenigingen: als er al geschikte plekken zijn, hebben gemeenten te maken met stijgende huurprijzen en duurzaamheidsopgaven. Maar er zijn meer oplopende kosten, zoals een beleidsmedewerker illustreert:

“Na CmK4 lijken er geen rijksmiddelen meer beschikbaar te komen. Dit legt een grote druk op de gemeente. Kosten voor de inzet van professionele kunstdocenten lopen op. Vervoer voor deelname van het speciaal onderwijs is schrikbarend duur. De kosten voor deelname van het speciaal onderwijs aan CmK zijn verhoudingsgewijs hoog (kleinere klassen, meer uren) en staat daardoor onder druk. Ook de kosten van amateurkunstverenigingen nemen toe (huur, podium, dirigent).”

Beleidsmedewerkers ervaren dat de druk hoog is, te meer daar veel gemeenten slechts beperkte capaciteit hebben qua menskracht en middelen. In hun toelichting van het knelpunt ‘personeel’ zeggen een aantal gemeenten dat vacatures moeilijk in te vullen zijn en dat er een groot verloop is.

Ook in de samenleving moet het culturele domein zijn positie bevechten en bewijzen. Cultuur geldt (nog steeds) regelmatig als ‘minder belangrijk’. Dit heeft volgens beleidsmedewerkers ook te maken met de opstelling van de gemeente(politiek): wanneer cultuur laag op de politieke agenda staat, werkt dit door in de waardering in de samenleving.

BELEID

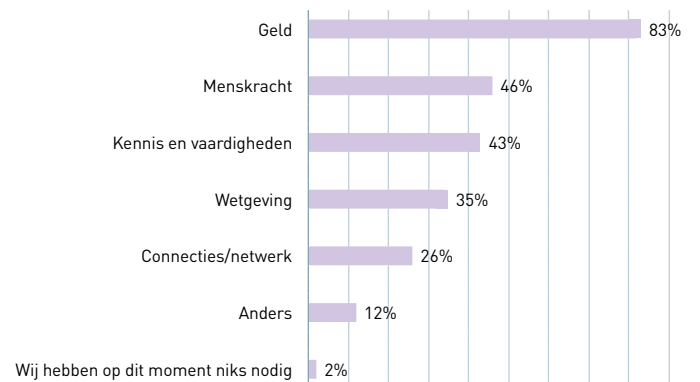

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

GRAFIEK 24: WAT IS ER NODIG OM KNELPUNTEN AAN TE PAKKEN?
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=110)

Om de knelpunten aan te pakken heeft het overgrote deel van de gemeenten aanvullende financiële middelen nodig (83%). In mindere mate is extra menskracht (46%) of meer kennis en vaardigheden (42%) nodig (zie grafiek 24)

De grootste gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) en de (zeer) sterk stedelijke gemeenten hebben minder behoefte aan kennis en vaardigheden en aan menskracht dan kleinere gemeenten. Wel hebben ze meer behoefte aan aanvullende wet- en regelgeving. De (zeer) sterk stedelijke gemeenten hebben minder dan weinig stedelijke gemeenten behoefte aan connecties en netwerken voor het aanpakken van knelpunten.

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Voor hun beleid of het aanpakken van knelpunten gebruiken vrijwel alle gemeenten producten, diensten of adviezen van ondersteuners (zie grafiek 25). Bij veruit de meeste gemeenten gaat het hierbij om cultuurcoaches (74%) en/of provinciale ondersteunende instellingen voor cultuurbeoefening (73%). Ruim de helft van de gemeenten (51%) gebruikt de ondersteuning van andere gemeenten. In mindere mate gebruiken ze ondersteuning van provincies (39%) of landelijke steunfunctie-instellingen voor cultuurbeoefening (37%). Wanneer ze van deze laatste groep gebruik maken, noemen gemeenten het vaakst (91%) het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA), gevolgd door de Boekmanstichting (47%) en Cultuur+Ondernemen (40%). Van producten, diensten of advies van landelijke steunfunctie-instellingen voor erfgoed (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) maken gemeenten minder gebruik.

Voornamelijk grote gemeenten gebruiken gemeentelijke steunfunctie-instellingen voor cultuurbeoefening, wat logisch is, aangezien deze instellingen enkel binnen grote gemeenten aanwezig zijn. Kleinere of middelgrote gemeenten maken desondanks niet per se meer gebruik van provinciale of landelijke ondersteuners. Grote gemeenten doen zelfs vaker een beroep op (landelijke) koepels, bonden en/of brancheorganisaties. Kleine en minder stedelijke gemeenten gebruiken wel aanzienlijk vaker de ondersteuning van cultuurcoaches dan grotere en stedelijke gemeenten.

Met de ondersteunende partijen hebben gemeenten voornamelijk 'af en toe' contact. Dit geldt zeker voor landelijke steunfunctie-instellingen. Wanneer een cultuurcoach of gemeentelijke ondersteuner ondersteuning biedt, is er wel vaak contact met de gemeente.

GRAFIEK 25: ONTVANGEN ONDERSTEUNING
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=122)

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

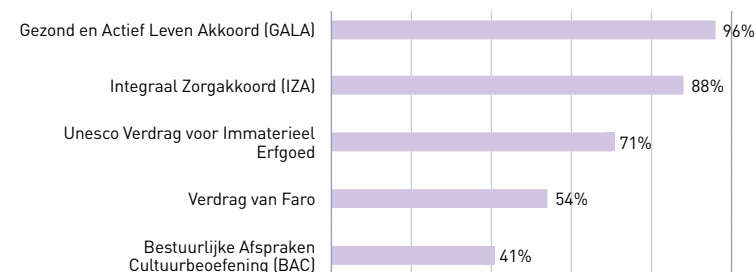
Gemeenten benutten of nemen deel aan landelijke beleidsinstrumenten voor cultuurbeoefening. Dit hoofdstuk beschrijft de bekendheid met en deelname van gemeenten aan zulke bestuurlijke afspraken, akkoorden en subsidieregelingen, evenals de mate waarin ze de drie landelijke culturele codes stimuleren met hun beleid.

Bestuurlijke afspraken en akkoorden

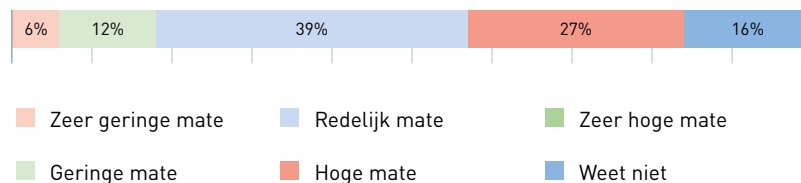
Het overgrote deel van de gemeenten is bekend met akkoorden die hoofdzakelijk raken aan zorg en welzijn, zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (96%) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) (88%). Ook zijn de meesten bekend met het Unesco Verdrag voor Immaterieel Erfgoed (71%) en in mindere mate met het Verdrag van Faro (54%). Circa twee op de vijf gemeenten is bekend met de in 2025 afgesloten Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening (BAC). Een opvallend laag percentage, aangezien deze vragenlijst hoofdzakelijk is ingevuld door beleidsmedewerkers met cultuurbeoefening in hun portefeuille. Hoe meer inwoners de gemeente heeft, hoe vaker deze beleidsmedewerkers bekend zijn met de BAC. Dit geldt ook voor de verdragen omtrent erfgoed (zie grafiek 26).

Bekendheid met landelijke afspraken en akkoorden voor cultuurbeoefening zegt nog niets over de aansluiting daarbij (zeer geringe mate, in geringe mate, in redelijke mate, in hoge mate of in zeer hoge mate). Bij IZA sluiten gemeenten met hun beleid het vaakst in (zeer) geringe of in redelijke mate aan. Er is ook een vrij grote groep die dit niet weet. Bij GALA het vaakst in redelijke mate of in hoge mate. Ook sluit de meerderheid van de gemeenten in (zeer) geringe mate of in redelijke mate aan bij de verdragen rondom erfgoed, het Verdrag van Faro en het Unesco Verdrag voor Immaterieel Erfgoed. Maar voor beide verdragen weet ook hier een grote groep niet in welke mate hun gemeenten hierbij aansluit. Als gemeenten bekend zijn met de BAC sluiten ze er ten opzichte van de andere akkoorden en verdragen meer bij aan (zie grafiek 27). Bij de BAC sluit 27 procent in hoge mate aan, 39 procent in redelijke mate, 12 procent in geringe mate en

GRAFIEK 26: BEKENDHEID MET LANDELIJKE AFSPRAKEN EN AKKOORDEN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=120)

GRAFIEK 27: DE MATE WAARIN BELEID AANSLUIT BIJ DE BAC
Percentage van gemeenten die bekend zijn met de Bestuurlijks afspraken cultuurbeoefening (N=49)

6 procent in zeer geringe mate. Geen enkele gemeente sluit in zeer hoge mate aan en 16 procent weet het niet.

Ruim 40 procent van de gemeenten vindt veranderingen in landelijke financiering en beleidsinstrumenten voor cultuurbeoefening wenselijk om het beter aan te laten sluiten bij het gemeentelijk beleid. Zij doen daar ook suggesties voor. Beleidsmedewerkers hebben behoefte aan meer sturing via een wettelijke verankering van facilitering van cultuurbeoefening en meer en structurele financiering zou ook helpen. Kleine(re) gemeenten ervaren daarnaast dat regelingen niet goed op hen zijn afgestemd en vragen om regelingen die (beter) passen bij de lokale context.

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Cultuureducatie met Kwaliteit

Voor cultuurbeoefening op school is er sinds 2012 het beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit van het Rijk met een financiële matchingsregeling voor provincies en gemeenten. Vrijwel alle gemeenten (94%) participeren, rechtstreeks of via de provincie, in dit programma. Gemeenten met meer dan 50.000 inwoners doen dat allemaal, gemeenten met minder dan 20.000 inwoners doen iets minder vaak mee.

Codes voor de culturele sector

Voor de culturele sector zijn er landelijk drie verschillende codes geïnitieerd: de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie. Gemeenten kunnen het gebruik hiervan door de culturele sector met hun beleid stimuleren. Duidelijk is dat niet alle gemeenten dat in dezelfde mate doen (zie grafiek 28):

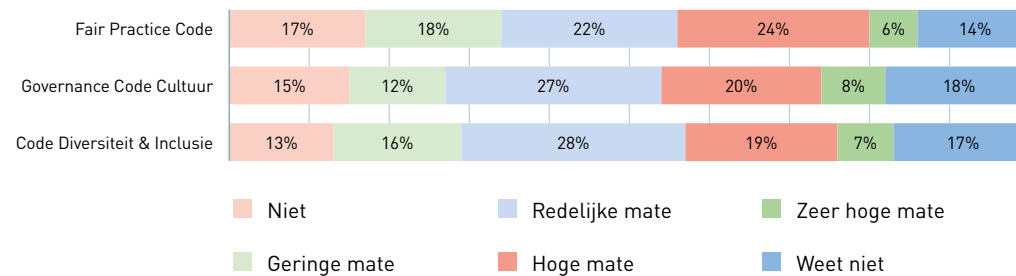
- De Fair Practice Code stimuleert iets meer dan de helft van de gemeenten in redelijke mate (22%) of in (zeer) hoge mate (29%). De overige gemeenten stimuleren de code niet (17%), in geringe mate (18%) of weten het niet (14%).

- De Governance Code Cultuur stimuleert ruim de helft van de gemeenten in redelijke mate (27%) of in (zeer) hoge mate (28%). De overige gemeenten doen dat niet (15%), in geringe mate (12%) of weten het niet (18%).
- De Code Diversiteit & Inclusie stimuleert ruim de helft van de gemeenten in redelijke mate (28%) of in (zeer) hoge mate (26%). De overige gemeenten doen dat niet (13%), in geringe mate (16%) of weten het niet (17%).

Grote gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en (zeer) sterk stedelijke gemeenten stimuleren de drie culturele codes aanzienlijk meer dan gemeenten met minder inwoners of die minder stedelijk zijn.

Gemeenten stimuleren de drie codes min of meer op dezelfde manier. Ongeveer de helft informeert de lokale culturele sector over het toepassen ervan. Een klein aantal gemeenten zet de cultuurcoach daarvoor in. Bij circa een kwart van de gemeenten is gebruik van de codes een voorwaarde voor het ontvangen van subsidies.

GRAFIEK 28: MATE WAARIN GEMEENTEN CULTURELE CODES STIMULEREN
Percentage van gemeenten met beleid voor cultuurbeoefening (N=120)

Deze publicatie bevat resultaten van een online vragenlijst die in de periode juni–september 2025 is uitgezet onder gemeenten in Nederland.

Vragenlijst

In 2020 deed LKCA een eerste onderzoek naar gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening. De vragenlijst van dat onderzoek vormde uitgangspunt voor dit onderzoek. Wel is deze vragenlijst op basis van nieuwe inzichten en in afstemming met een meedenkgroep aangepast. In deze meedenkgroep zaten beleidsmedewerkers cultuur van drie gemeenten, de VNG en medewerkers van twee provinciale steunfunctieinstellingen. Door deze aanpassingen is een directe vergelijking met gegevens uit het onderzoek van 2020 niet mogelijk.

De vragenlijst bevat voornamelijk gesloten vragen over de volgende onderwerpen: rollen, beleidsinstrumenten, doelgroepen, doelen, samenwerking, ontvangen ondersteuning, personeel en financiën, knelpunten en culturele codes/ bestuurlijke afspraken. In deze rapportage zijn die onderwerpen geordend naar drie hoofdonderwerpen die in al het monitoronderzoek van het LKCA aan bod komen: beleid (in andere monitoronderzoeken valt dit onder de noemer ‘aanbod’), maatschappelijke oriëntatie en organisatie.

Veldwerk

Provinciale ondersteuningsinstellingen stuurden in de periode juni-september 2025 een uitnodigingsmail plus link naar de online vragenlijst naar de beleidsmedewerkers van gemeenten in hun provincie die cultuurbeoefening in hun portefeuille hebben. Na de eerste mailing vroegen we hen nog twee herinneringsmails te sturen. Daarnaast hebben sommige provinciale ondersteuningsinstellingen ook (gericht) gemeenten benaderd met het verzoek de vragenlijst in te vullen. Ook de VNG heeft in deze periode twee keer een bericht met een link naar de vragen-

lijst op hun online platform geplaatst. Aanvullend heeft LKCA in de laatste twee weken gemeenten via socialemediakanalen en de nieuwsbrief opgeroepen de vragenlijst in te vullen.

Respons

In totaal zijn 167 mensen aan de vragenlijst begonnen, maar een klein aantal gemeenten heeft de vragenlijst twee keer ingevuld. Ook waren er vragenlijsten waar geen of onvoldoende vragen waren ingevuld. Door deze uit te sluiten bleef er een respons over van 139 gemeenten: een respons van 41% van de totale onderzoekspopulatie (342 gemeenten). Tabel 1 toont de respons per provincie.

TABEL 1: RESPONSE PER PROVINCIE

Groningen	50%
Friesland	33%
Drenthe	50%
Overijssel	8%
Gelderland	39%
Flevoland	50%
Utrecht	38%
Noord-Holland	43%
Zuid-Holland	54%
Zeeland	62%
Noord-Brabant	34%
Limburg	45%

De respons per provincie loopt uiteen van 8 procent in Overijssel tot 62 procent in Zeeland. Wanneer we kijken naar de spreiding van de gemeenten over de provincies, is de spreiding in de responsgroep grotendeels gelijk aan de spreiding in de gehele populatie van gemeenten. Gemeenten in Overijssel zijn ondervertegenwoordigd in de responsgroep en gemeenten in Zuid-Holland iets oververtegenwoordigd (zie tabel 2). Kolom twee laat zien wat het percentage van de respons is en kolom

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

drie laat zien wat het percentage uit die provincie van de gehele populatie is. De laatste kolom laat het verschil tussen de respons uit een provincie is ten opzichte van de totale populatie.

TABEL 2: RESPONSE PER PROVINCIE

Provincie	Respons	Populatie	Verskil tussen respons en populatie
Groningen	4%	3%	1%
Friesland	4%	5%	1%
Drenthe	4%	4%	1%
Overijssel	1%	7%	6%
Gelderland	14%	15%	1%
Flevoland	2%	2%	0%
Utrecht	7%	8%	0%
Noord-Holland	14%	13%	1%
Zuid-Holland	19%	15%	5%
Zeeland	6%	4%	2%
Noord-Brabant	14%	16%	3%
Limburg	10%	9%	1%
N	139	342	

De spreiding in de responsgroep als het gaat om stedelijkheid en gemeentegrootte is grotendeels gelijk aan die in de gehele populatie (zie tabel 3 en tabel 4).

TABEL 3: SPREIDING OP BASIS VAN STEDELIJKHEID

Stedelijkheid	Respons	Populatie	Verskil tussen respons en populatie
Zeer sterk stedelijk	9%	7%	2%
Sterk stedelijk	23%	21%	2%
Matig stedelijk	22%	23%	1%
Weinig stedelijk	33%	36%	3%
Niet stedelijk	14%	13%	0%
N	139	342	

TABEL 4: SPREIDING OP BASIS VAN GEMEENTEGROOTTE

Gemeentegrootte	Respons	Populatie	Verskil tussen respons en populatie
Minder dan 20.000 inwoners	19%	19%	1%
20.000 tot 50.000 inwoners	50%	53%	3%
50.000 tot 100.000 inwoners	19%	19%	1%
100.000 inwoners of meer	12%	9%	3%
N	139	342	

Analyse

Onze analyse is beschrijvend van aard. Wanneer we verschillen tussen gemeenten analyseerden, keken we naar stedelijkheidsgraad en aantal inwoners*. Het was onmogelijk om dit ook te doen voor de provincies waarin de gemeenten liggen, omdat de respons per provincie te laag was.

Omdat veel vragen uit de vragenlijst alleen zijn voorgelegd aan de gemeenten die zelf zeggen beleid te hebben voor cultuurbegroefening, gaan veel resultaten en percentages in dit rapport alleen over die groep. Daar waar we het dus hebben over gemeenten, bedoelen we in veel gevallen gemeenten met beleid voor cultuurbegroefening. Als we het over alle gemeenten in de responsgroep hebben, dus ook de gemeenten die zelf zeggen geen beleid te hebben voor cultuurbegroefening, benoemen we dat expliciet.

Vervolg

We herhalen dit onderzoek elke vier jaar, zodat we beter zicht krijgen op ontwikkelingen in gemeentelijk beleid. De volgende monitor naar het gemeentelijk beleid voor cultuurbegroefening wordt naar verwachting in 2029 uitgezet en in 2030 gepubliceerd.

*We volgen hiervoor de indeling van CBS. Meer informatie: <https://www.cbs.nl/nlnl/onzediensten/methoden/classificaties/overig/gemeentegrootteenstedelijkheid>

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

CBS. (2024). *Detallering cultuurlasten gemeenten en provincies, 2023.*

Gómez Berns, A., Bronkhorst, P., Waldemar, W., & Van Stam, W. (2025). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024.* Mulier Instituut.

Goossens, L., Neele, A., & Burggraaff, W. (2025). *Kennissynthese cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd. Een verzameling van elf jaar onderzoek.* LKCA.

BELEID

MAATSCHAPPELIJKE
ORIËNTATIE

ORGANISATIE

Monitor gemeentelijk beleid voor cultuurbeoefening op school en in de vrije tijd 2026

Auteurs

Luud Goossens
Arno Neele
Josefiene Poll

Met dank aan

Fenna van Hout (VNG), Kim de Jong (gemeente Gemert-Bakel), Brigitte Sijm (gemeente Eemsdelta), Teun van Irsel (gemeente Tilburg), Seye Cadmus (gemeente Tilburg), Caroline Wendel (Cultuur Oost), Soesja Pijlman (Kunstgebouw) en Merit de Valk (LKCA)

Eindredactie

Zunneberg & Ros Tekstproducties

Ontwerp

Taluut Utrecht

Uitgever

LKCA
Lange Viestraat 365
Postbus 452
3500 AL Utrecht
030 711 51 00
info@lkca.nl
www.lkca.nl

Over LKCA

Cultuurbeoefening is essentieel voor een creatieve en veerkrachtige samenleving. Daarom versterkt LKCA de kwaliteit en positie van cultuureducatie en amateurkunst. We maken kennis toegankelijk en stimuleren samenwerking en professionalisering.

LKCA probeert publicaties zo toegankelijk mogelijk aan te bieden. Neem contact met ons op bij ontoegankelijke informatie via info@lkca.nl.

©LKCA Utrecht, maart 2026

